

TÜRKİYE'DE RADYO ALANINDA YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERE YÖNELİK BİR İÇERİK ANALİZİ

Fırat TUFAN¹

ÖZ

Yazılı basından sonra ortaya çıkan, geniş kitlelere ulaşma kabiliyeti yüksek ilk elektromanyetik kitle iletişim aracı olma özelliğini taşıyan radyo, çok uzun yıllar toplumlar üzerindeki etkisini sürdürdü. Ancak, televizyonun ortaya çıkışı ve etki alanının genişlemesiyle birlikte radyoya olan toplumsal ilgi azaldı. Türkiye’de iletişim alanında yazılan ilk lisansüstü tezlerin ortaya çıkışının 1980’lerin ilk yıllarına denk gelmesi, aynı zamanda radyonun popüleritesini çoktan televizyona bıraktığı dönemlerdir. Bu nedenledir ki, Türkiye’de akademik çevrelerde radyo yayıncılığı ile ilgili yapılan çalışmalar, diğer iletişim alanlarının gerisinde kalmıştır. Bu çalışmanın amacı, gelişen teknolojik olanaklarla tüm dünyada yeniden popüler hale gelen radyo yayıncılığının önemini bir kez daha vurgulayarak, Türkiye’deki akademik çevrelerde bir iletişim disiplini olarak radyonun ne oranda sahiplenildiğini, yazılan lisansüstü tezlerin incelemesi üzerinden ortaya koymaktır. YÖK Tez Merkezi üzerinden ulaşılan radyo ile ilgili yazılan tüm lisansüstü tezler; türleri, bağlı oldukları disiplin, yayımlandıkları yıllar, üniversiteler, konuları ve yöntemleri bakımından içerik analizine tabi tutulmuştur. Aynı zamanda, Türkiye’de radyo alanının kapsayıcı anabilim dalları olan Radyo Televizyon ya da Radyo Televizyon Sinema bünyesinde, televizyon ve sinema alanlarında yazılan tezler ile radyo alanında yazılan tezler arasındaki sayısal fark karşılaştırmalı olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye’de radyo alanında yazılan lisansüstü tezleri konuları bakımından uluslararası örnekleriyle karşılaştırabilmek amacıyla, Proquest veri tabanı üzerinden 2010-2017 yılları arasında dünyada İngilizce dilinde radyo ile ilgili yazılan 105 lisansüstü tez incelenmiş ve en çok çalışılan alt konular tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Türkiye’de radyo yayıncılığı ile ilgili konuların, bir iletişim disiplini olarak yeterince ele alınmadığı, özellikle akademik uzmanlığın ileri seviyesi olan doktora aşamasında araştırmacılar tarafından çok az önemsendiği görülmüştür. Çalışılan alt konular bakımından da dünyadaki çalışmalardan ayrı bir tavır benimsendiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Radyo, lisansüstü tezler, iletişim disiplini

A CONTENT ANALYSIS RELATED TO POSTGRADUATE THESES ON THE RADIO FIELD

IN TURKEY

ABSTRACT

The radio emerging after the printed media, as the first electromagnetic mass communication tool capable of reaching large masses has been influencing communities for many years. However, with the emergence of television and the expansion of its influence, the public attention on the radio has diminished. The first postgraduate theses written in the field of communication in Turkey coincided with the first years of the 1980s. These years were also the times that the radio had already left its popularity on TV. For this reason, the studies related to the radio broadcasting in academic circles in Turkey, have lagged behind the other fields of

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, firattufan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4992-8593

communication. The aim of this study is to once again emphasize the importance of radio broadcasting that has become popular again all over the world with developing technological possibilities, and also is to demonstrate to what extent the radio is considered important as a communication discipline by academic circles in Turkey through the examination of the postgraduate theses. All the postgraduate theses written about the radio broadcasting being reached via YÖK Thesis Database were subjected to content analysis considering their types, discipline, years of publication, universities, topics, and methods. At the same time, the quantitative differences between the theses about radio, television and film within the scope of Radio and Television or Radio, Television and Film that both are inclusive departments of radio field in Turkey have been identified as comparative. Moreover, in order to compare with theses in Turkey and abroad in terms of their subjects, the 105 postgraduate theses written about radio in the world between 2010-2017 on the Proquest database were reviewed and the most studied sub-topics were determined. As a result of the study, it is seen that the topics related to radio broadcasting in Turkey are not adequately dealt with as a communication discipline. Radio is of limited importance for researchers, especially at the doctoral phase, which is the advanced level of academic expertise. In terms of the sub-topics studied, it has been determined that the researchers adopt a different approach from the studies in the world.

Keywords: Radio, postgraduate theses, communication discipline

Giriş

Türkiye’de, 1950’de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü bünyesinde başlayan gazetecilik eğitimi, 1965’de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu bünyesinde daha geniş kapsamda iletişim eğitimine yöneldi. Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Radyo ve Televizyon alanlarında verilen eğitimler 1992 yılı itibarı ile İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi öncülüğünde İletişim Fakültesi bünyesinde daha özellikli alanlar olarak ayrıştılar. Önceleri ‘gazetecilik’ alanının bir parçası olarak görülen ‘radyo yayıncılığı’ geçen yıllar içerisinde değişen idari sistemler ve teknolojik dönüşümlerle birlikte çok daha kapsamlı biçimde alanda yer bulmaya başladı.

Türkiye’deki iletişim araştırmalarının iletişim eğitiminin rolü ve önemi ile ilgili yapılan bir çalışmada, 1971 ve 1994 yılları arasında yazılan doktora tezlerinin iletişim araştırmaları alanının belirlenmesi ve iletişimin disiplinler arası bir bilim dalı olarak kurulmasına zemin hazırlaması bakımından öneminden söz edilmektedir. Özellikle 1971-1979 yılları arasında tamamlanan ilk beş doktora tezi -ilk beşler olarak anılmaktadır- radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçları üzerinde yapılmış araştırmalardan oluşmaktadır (Tokgöz, 2003). Bu ilk çalışmalarını takip eden diğer çalışmalarda; yeni iletişim teknolojisi, basın ve siyaset, televizyon yayın

politikaları, yetiştirme kuramı, radyo yoluyla propaganda, gazetecilik eğitimi, popüler kültür gibi konular değerlendirilmeye alınmıştır (Tokgöz, 2006).

Bu çalışma, Türkiye’de radyo yayıncılığı alanında yazılmış olan lisansüstü tezlere odaklanarak, bu kapsamda, radyo alanının iletişim bilimleri dâhilinde ne oranda ele alındığını iletişim bilimlerinin diğer alanlarıyla karşılaştırarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, radyo alanında çalışılan alt konuların genel görünümünü ortaya çıkarmak adına, uluslararası örnekler de incelenmiştir.

1. Akademik Bir Araştırma Alanı Olarak Radyo Yayıncılığı

Radyo alanında yazılan ilk tezlerin radyonun propaganda işlevi üzerine gerçekleşmiş olması bir tesadüf olmamakla birlikte, tarihsel süreçte radyonun iletişimsel gücünün iktidarlar tarafından keşfedilip, propaganda amacıyla yoğun biçimde kullanmış olmalarını akla getirmektedir. Kuruoğlu (2006: 1-4), görselliğin ön planda olduğu günümüzde radyonun ve radyo çalışmalarının önemine bir kez daha dikkat çekerek, değişen zaman ve teknoloji ile birlikte radyonun yeniden tanımlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Radyonun iletişimsel gücü, sahip olduğu kurulum, erişim ve anlaşılma avantajları, ona demokratik çoğulculuğun yayılmasında önemli bir misyon yüklerken, radyoyu bir propaganda aracı olarak da etkin kılmaktadır.

Radyo ile ilgili yazılmış olan akademik kaynakların yetersizliğine vurgu yapan Aziz (2007: VI, 1) radyo eğitiminin 40 yıla yakın bir geçmişi olmasına karşın, bu konuda yazılmış olan Türkçe kaynakların yetersizliğinden söz etmektedir. Oysaki radyo, kitle iletişim araçları arasında toplumlara en hızlı ve yaygın biçimde ulaşabilen önemli bir kitle iletişim aracıdır. Alankuş (2005), radyonun iletişimsel gücünü yerel kültürler çerçevesinde ele aldığı yazısında, radyonun kapsayıcılığını, etkileşim gücünü ve demokrasinin yayılmasındaki etkinliğini vurgulamaktadır. Radyonun bir müzik kutusundan ibaret olmadığını hatırlatan Çakır (2005: 2) ise radyonun mesaj iletiminde en etkili araçlardan biri olduğu söylemektedir.

Dünyada, 1900’lü yılların başında radyonun toplumlar üzerinde yarattığı etki radyo çalışmalarının ve radyo kuramlarının ortaya çıkmasını sağladı. Kitle iletişimi kavramının yazılı basından sonraki ilk devrimsel aşaması olan radyo yayıncılığı, ilk

yıllarında hem toplumların hem de akademik çevrelerin en çok ilgilendiği konu oldu. Radyonun, yalnızca sese dayalı tekniği, her ne kadar diğer medyaların ortaya çıkması sonrasında eksiklik olarak görülse de ona pek çok avantaj sağladı. Kolay erişilebilir ve kolay uyarlanabilir olma özelliği, maliyet avantajı, yaygınlığı, hızı ve inandırma kabiliyeti radyonun bir kitle iletişim aracı olarak her zaman önemsenmesine neden oldu.

Radyonun yalnızca işitsel olma özelliğinin, onun aynı zamanda ikincil ve pasif pozisyonda kalmasına neden olduğundan ve genellikle kitap okumak, araba sürmek gibi başka bir iş yaparken takip edilen medya olarak görüldüğünden söz edilmektedir. Pek çoklarınca olumsuz bir özellik olarak kabul edilen bu duruma karşın, radyonun bireyselliğinin yarattığı samimiyet ve hayal gücünü harekete geçiren etkileşimli özelliğine vurgu yapılır (Fleming, 2002: 1). Radyo bir anlatıcıdır ve betimlenen dünyayı, dinleyicinin zihinsel süreçlerinde işler. Bu da yaratıcılığı pekiştirerek, pasif olarak görülen süreçleri tersine çevirerek, aktif bir katılım sürecine dönüştürür. Elbette ki burada kastedilen yalnızca müzik eksenli yayın içerikleri değil, söze dayalı içeriklerin yarattığı etkidir.

Radyo kuramlarının, demokrasi, eğitim, habercilik ve fırsat eşitliği gibi kavramların üzerine inşa edilmesi radyonun toplumsal önemini vurgulayan unsurlardır. Radyonun toplumsal etkileri çerçevesindeki evrim sürecine baktığımızda, geniş kitlelere ulaşmaya başladığı daha ilk yıllar itibarı ile pek çok ülke tarafından çok farklı amaçlarla kullanıldığını görürüz. Radyonun geniş kitlelere ulaşabilen ilk elektromanyetik kitle iletişim aracı olması, 20. yüzyılın başlarında hem uygulayıcılar tarafından hem de toplum tarafından büyük bir heyecanla karşılandı. Amerika’da ticari bir araç olarak biçimlendirilen radyo yayıncılığı, Avrupa ülkelerinde daha çok kamu çıkarı önde tutularak yapılandırıldı. Ticari sistemde radyo, daha çok bir eğlence aracıyken, kamu hizmeti sisteminde eğitim ve haber aracı olarak hizmet gördü.

Radyonun, demokrasinin inşası konusunda bir kitle iletişim aracı olarak bir hikâyesi ve tarihsel bir görevi vardır. Özellikle ilk yıllarında geniş kitleleri etkileyebilme özelliği, entelektüel çevrelerce eşitlikçi bir demokrasi aracı olarak görülmüş olsa da Avrupa tarihinin 20. yüzyıl faşizan dönemlerinde radyo, toplumları

etkilemek için en büyük manipülasyon aracına dönüştürülmüştür. ‘Oysaki radyonun maliyet avantajı, yerelliği, bireyselliği, kişilerarası iletişim gücü, yaygınlığı, erişim kolaylığı gibi özellikleri fikirlerin paylaşılması ve etkili bir kamusal alan olarak işlev görmesi konusunda demokrasinin önemli bir parçası olmasını sağlamıştır. Radyonun tüm bu özellikleri, fırsat eşitliğine katkı sağlayarak toplumların eğitim ihtiyacını giderme konusunda da tarihsel bir işlev görmüştür’ (Siemering, 2000; Madamombe, 2005; Buckley, 2000; Fraser ve Restrepo-Estrada, 2002; Ross, 2004; Cantril ve Allport, 1935; McLeish, 2005). Günümüzde daha da fazla mobilize olan bireylerin haber alma ihtiyacını en hızlı ve daha az çaba ile giderebilen radyo, karmaşık olmayan yapısı ile bireyleri en üst düzeyde tatmin eder. Radyo, basit yapısıyla dinleyicisini ayrıcalıklı ve tek hissettirebilirken, onların zihinlerinde çeşitli resimler oluşmasını sağlar. Teknik ve teknolojik alt yapısı sayesinde her yerde olma özelliğiyle en etkili yerelleşebilen medyadır (Chantler ve Stewart, 2003).

2000’ler sonrası dijitalleşen radyo yayıncılığı, uzun yıllar televizyona kaptırdığı popülaritesini yeniden kazanmaya başlamıştır. Yakınsak medyalarda kendine en kolay yer bulabilen radyo, yaygınlığını artırarak, yeni dinleyici tiplerine de cazip gelmeye başlamıştır. Bir kitle iletişim aracı olarak radyonun erişimi güçlendikçe ve bir ortam olarak yaygınlaştıkça, radyo teorileri üzerine söylemler de paralel biçimde çeşitlenmeye ve zenginleşmeye devam etmektedir.

Radyonun dijital çağa ayak uydurma sürecinde ortaya çıkan internet radyolarını, radyo teorilerine dâhil ederek kavramsallaştırmaya çalışan Tacchi (2000), geleneksel radyo uygulamalarından farklı olan bu uygulamaların reddedilmemesi gerektiğini dile getirir. İnternet radyosunun ne olduğunu tartışmaya açan Tacchi, her ülkede ve çeşitli internet radyosu denemelerinde farklı yapılarla rastlanılabileceğini ve bunların teknolojinin sunduklarıyla birlikte özgün bir yapıya evrileceğini söyler. İnternet, yaşamsal bir kamusal alanda özgür ve açık söylemin belirleyici rol oynadığı bir demokrasinin parçası olarak görüldüğü takdirde etkili bir politik araç olabilir (Gimmler, 2001: 21). Web radyoları; öğrenci merkezli radyolar, hastane radyoları, korsan radyolar, topluluk radyoları gibi alternatif radyo uygulamaları için doğal bir ev olarak görülebilir. İnternetin, sunduğu etkileşimli seçenekler, lisanslama ve frekans konularında yaşanan zorlu süreçten muaf olması ve

coğrafi anlamda sınırları ortadan kaldırması, bu tür yayıncılık biçimlerinin özüne çok uygundur. Bununla birlikte web radyosunda başarılı olabilmek için webin doğasını iyi anlamak ve radyo ile olan ilişkisini doğru kurmak gerekir (Priestman, 2013). Ahern (2011), Web 2.0 uygulamalarını radyo ile ilişkilendirerek, dijital dönem radyolarının internetin sunduğu yeni etkileşimli olanaklarla çok daha güçlendiğini iddia etmektedir. Bu yeni süreçte, içerik üretim olanakları da çeşitlenmiş ve radyo tarihinin ikinci altın dönemine girilmiştir.

Dijitalleşen radyonun rekabetçi görüntüsü özellikle son yıllarda çarpıcı biçimde değişti. Uydu, internet, müzik indirme ortamları, mobil müzik servisleri, çoklu-ortama dayalı müzik aygıtları gibi yeni radyo teknolojileri, dinleme ortamlarını hızlı biçimde dönüştürdü. Buna karşın radyo, tüm bu yeni ses ve müzik teknolojilerine ve operasyonel değişikliklere karşın kendini var etmeye devam etmektedir. İnternet çağının radyo üzerindeki engellerini ve zorluklarını farkında olan çoğu yayıncı, geleneksel ortam ve dijital ortam arasında ikisinin de yararına olacak uzun süreli bir ilişki tasarlamaktadır (Keith, 2010: 1, 28).

Yayıncılık teknolojilerinin ucuzlaması ve zenginleşmesi sonucunda, dünyada pek çok radyo yayıncılık uygulaması denenmeye başlandı. Bugün, tüm dünyada hem geleneksel hem de yeni radyo yayıncılığı uygulamaları kapsamında; karasal, uydu, sayısal, internet, kapalı sistem ve çeşitli dijital yayıncılık uygulamaları aracılığı ile yayınlarını sürdüren çok sayıda radyo mevcuttur. Radyo geleneksel gücünü korumakla birlikte, yeni yayıncılık uygulamaları aracılığıyla faaliyet alanını genişletmiş ve dinleyiciyle olan bağımlı eskisinden çok daha kuvvetli hale getirmiştir. Radyonun sosyalleşme aracı olarak da etkili bir kitle iletişim aracı olması, radyo yayıncılık uygulamalarının okullarda, hastanelerde, iş yerlerinde ve hapisanelerde de tematik biçimde gerçekleştirilmesine neden oldu. Radyonun müzik ile olan ilişkisi, kurumsal imaja olan katkısı ve reklam aracı olarak ikna kabiliyeti mağazalarda tematik radyo yayıncılığının ortaya çıkmasına neden oldu. Radyonun toplumlar üzerindeki etkisi ve önemi geçmiş yüzyılda olduğu gibi bu yüzyılda da hızla artmakta ve gelişim sürecinin sağlıklı işlemesi için, radyonun en az sektör temsilcileri kadar akademik çevrelerce de sahiplenilmesi gerekmektedir.

2. Yöntem

Çalışma kapsamında incelenen tezler üzerinden ulaşılmak istenen nicel veriler içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Berelson (1952) içerik analizi yöntemini sosyal bilimler ve medya çalışmaları için çok yönlü kullanılabilecek bir araç olarak tarif ederken, yöntem, herhangi bir görsel ya da işitsel içerik üzerinde uygulanabileceği gibi yazılı bir metinde de bulunan kelimelerin açık kodlama kurallarına göre daraltılıp kategorize edilerek daha az içeriğe sıkıştırılması suretiyle elde edilen sistematik ve tekrarlanabilir bir teknik olarak tanımlanmıştır (Berelson, 1952; Krippendorff, 1980; Weber, 1990). Bir başka deyişle içerik araştırmaları, sözlü, yazılı, simgesel ve sembolik iletişim verilerinden çıkarımlar elde eden bir araştırma türüdür (Yıldırım, 2015).

Türkiye’de radyo alanında yazılan tezlerin türleri, bağlı oldukları disiplin, yayımlandıkları yıllar, üniversiteler, konuları ve yöntemleri kantitatif olarak içerik analizine tabi tutulmuş ve aynı kriterlere göre kodlanmıştır. Analiz tek bir kodlayıcı tarafından birer aylık periyotlarda farklı zamanlarda üç kez tekrar edilmiştir. Üç farklı kodlama sonucunda elde edilen verilerin birbiriyle olan uyum oranı %98 olarak bulunmuştur.

Çalışma kapsamında, Türkiye’de radyo yayıncılığı alanında yazılan lisansüstü tezler Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’nin tez veri tabanı aracılığıyla tespit edilmiştir. Doğrudan radyo ile ilgili yazılmış tezlere ulaşabilmek için hem ‘detaylı tarama’ hem de ‘gelişmiş tarama’ seçenekleri kullanılmıştır. Tarama için ‘radyo’ ve ‘radyo yayıncılığı’ kelimeleri anahtar kelime olarak kullanılmıştır. İlgili kelimeler dizin, konu, anahtar kelime ve başlıklarda ayrı ayrı yazılarak çoklu varyasyon denenmiş ve ortaya çıkan listedeki farklılıklar birleştirilerek eksiklikler giderilmiştir. Tarama yalnızca sosyal bilimler alanında yapılmış olup, izinli ve onaylı tezler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. İzinsiz tezlere konulan erişim kısıtlılığı, detaylı analiz aşamasında zorluklara neden olacağından, bu tezler ilk aşamada kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışma, doğrudan radyo yayıncılığı ile ilgili mevcut durumu tespit etmeye yönelik olduğundan, içeriğine televizyon yayıncılığını da dâhil eden radyo televizyon alanında yazılan tezler yine kapsam dışı bırakılmıştır. Radyo ile ilgili yapılan taramada yalnızca izinli tezler değerlendirmeye alınmışken, radyo,

televizyon ve sinema alanlarında yazılan tezlerin sayısal karşılaştırmasının yapılması için taranan tezlerde izin durumu gözetilmemiş, tezlerin konuları başlık ve özetleri dikkate alınarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye’de radyo alanında çalışılan alt konularla, dünyada çalışılan alt konuların karşılaştırmasını yapabilmek için, Proquest veri tabanında dünyada 2010-2017 yılları arasında yazılan tezlere ulaşılmış ve ulaşılan 105 lisansüstü tezin başlık ve özetleri incelenerek, alt konuları analiz edilmiştir.

Uluslararası tezlere ulaşma konusunda Proquest veritabanının tercih edilmesinin sebebi; Proquest’in iletişim dâhil pek çok konuda ve akademik alanda yazılan doktora ve master tezlerini kapsamı ve uluslararası tezlerde dünyanın en geniş arşivi olmasıdır (Milli Kütüphane, 2018).

3. Sınırlılıklar

Yalnızca radyo ile ilgili yazılan tezlerin, yöntemlerinin tespitini de içeren detaylı analizi ancak tam metinlerinin incelenmesinin sonucunda mümkün olduğundan, bu tezlerin izinli versiyonlarına erişim önemsenmiştir. İkincil analizde radyo ile televizyon ve sinema alanlarında yazılan tezlerin sayısal karşılaştırmasını yapabilmek için ülkede yazılmış olan tüm tezlere ulaşma gerekliliği nedeniyle tezlerin izin durumu gözetilmemiştir. Bu aşamadaki analiz, tezlerin başlıkları ve özetleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Üçüncül analizde ise Proquest veri tabanı üzerinden yalnızca ‘İngilizce’ dilinde 2010-2017 yılları arasında yazılmış olan tezlerin ‘ana konuları’ değerlendirilmiştir. Türkiye’deki tezler için incelemeye dâhil edilen diğer kriterler uluslararası tezler için dikkate alınmamıştır. İlgili veri tabanında girilen arama kriterleri sonucunda ulaşılan tezlerin 95’i ABD’ye 10’u ise Kanada’ya ait çıkmıştır.

4. Önem ve Amaç

Bugün sahip olduğumuz kablosuz erişim teknolojilerinin bir kitle iletişim aracı olarak yaşamlarımızdaki ilk karşılığı ‘radyo’ olmuştur. Telefon, telgraf ve hatta elektrik gibi buluşların sonucunda sahip olunan radyo teknolojisi, kendinden sonraki teknolojileri de etkilemiş ve iletişim teknolojilerinin gelişim sürecinde önemli bir paya sahip olmuştur. Yalnızca tekniğiyle değil, aynı zamanda içeriğiyle de

kendinden sonra gelen kitle iletişim mecrası olan televizyonu etkilemiş ve yayıncılık uygulamalarının gerekli erişkinliğe ulaşmasında da önemli bir role sahip olmuştur. Yüz yılı biraz aşkın olan yayıncılık teknolojisinin gelişim evresinde, bir zamanlar televizyonun gerisinde kalan radyo, bugün geldiğimiz internet dolayımı iletişim teknolojilerinde, yalnızca sese dayalı tekniğinin sonucu ortaya çıkan yaygınlığı, kolay erişim olanağı ve maliyet avantajı ile yeniden hak ettiği değeri görmeye başlamıştır. Radyo yayıncılığının, uygulamada olan karşılığını akademik bilimsel bilginin üretimindeki varlığında ne oranda bulabildiğimiz konusu önemli bir sorunsaldır. Bir iletişim disiplini olarak radyonun akademik çevrelerce nasıl ve ne kadar benimsendiği önemsenmesi gereken bir konudur.

Bu önemden yola çıkarak, bu çalışma, Türkiye’de radyo yayıncılığı alanında üretilen bilimsel bilginin varlığını yine ülkede yazılan lisansüstü tezlerin sayısal varlığı üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, dünyada radyo ile ilgili yazılan tezlerde ele alınan konuların tespit edilmesi sonucunda Türkiye’de radyo alanında çalışan araştırmacılara yeni öneriler sunmak ve mevcut durumun ortaya konması sonucunda onları radyo alanında çalışmaya teşvik etmek çalışmanın bir diğer amacıdır.

5. Araştırma Soruları

Radyo alanında yazılan lisansüstü tezlerin sayısal ve içeriksel mevcut durumuna yönelik verilere ulaşmayı sağlayacak olan temel araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- 1) Sosyal bilimler kapsamındaki radyo yayıncılığı alanında yazılan lisansüstü tezler, diğer iletişim disiplinleri ve özellikle alt disiplin olan radyo televizyon sinema alanlarında yazılan tezler kadar akademide temsil edilmekte midir?
- 2) Radyo alanı, iletişimle ilgili olmayan diğer sosyal bilimler disiplinlerinde temsil edilmekte midir?
- 3) Türkiye’de ve dünyada radyo alanında çalışılan alt konular arasında benzerlik söz konusu mudur?
- 4) Radyo alanında yazılan tezlerin, yöntemsel ve kuramsal açıdan alana sağladıkları katkı ne boyuttadır?

6. Bulgular

Radyo yayıncılığı alanında yazılmış olan tezlere ulaşmak amacıyla YÖK tez merkezine ait veri tabanı taranarak, ilgili konuda toplamda 96 adet tez bulunmuştur. Bu tezlerin başlıkları ve içerikleri incelendiğinde, yalnızca 39’unun tamamıyla radyo yayıncılığı alanını odağına alan tezler olduğu tespit edilmiştir. Başlığında radyo adı geçse de içeriği radyo yayıncılığı ile ilgili olmayan ya da radyo ve televizyon alanını birlikte ele alan tezler kapsam dışı bırakılmıştır. Hedeflenen tüm tezlere ulaşmak için tarama seçenekleri geniş tutularak, ‘detaylı tarama’ ve ‘gelişmiş tarama’ özellikleri ayrı ayrı kullanılmıştır. ‘Radyo’ ve ‘radyo yayıncılığı’ sözcükleri, tarama seçeneklerinde bulunan dizin, konu, anahtar kelime ve tez başlıklarında ayrı ayrı aranarak, hedeflenen tezlerin tamamına ulaşılmıştır. Tarama yalnızca sosyal bilimler alanında yapılmış olup, ilk aşamada izinli ve onaylı tezler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. 39 tezin 32’si yüksek lisans, 7’si ise doktora tezidir.

Tablo 1: Türlerine Göre Tezler

Tez Türü	Sıklık	Yüzde
Yüksek Lisans	32	%82.05
Doktora	7	%17.94
Toplam	39	%100

Tezlerin 16’sının Radyo Televizyon ya da Radyo Televizyon Sinema anabilim dallarında yazıldığı görülmüştür. Gazetecilik, Basın-Yayın, Halkla İlişkiler, Tanıtım ve Reklam, İletişim Bilimleri, Medya ve Kültürel Çalışmalar gibi iletişim disiplinine yakın alanlarda yazılan tezlerin sayısı 12’dir. Bu durumda iletişim disiplini altında yazılan tezlerin sayısı 28’dir ve bu da toplam sayının %71.79’una denk gelmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim-Öğretim, İşletme, Müzik, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Siyasi Tarih ve Uluslararası İlişkiler, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ile ilgili alanlarda toplam 11 tez yazılmıştır.

Tablo 2: Bağlı Buldukları Disiplinlere Göre Tezler

Anabilim/Bilim Dalı	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
Radyo Televizyon, Sinema	14	%43.75	2	%28.57
Gazetecilik	1	%3.12	-	-
Basın Yayın	3	%9.37	-	-
Halkla İlişkiler, Tanıtım, Reklam	1	%3.12	1	%14.28
Medya ve Kültürel Çalışmalar	1	%3.12	-	-
İletişim Bilimleri	3	%9.37	2	%28.57
Türk Dili ve Edebiyatı	2	%6.25	-	-
Eğitim ve Öğretim	1	%3.12	-	-
İşletme	1	%3.12	1	%14.28
Müzik	3	%9.37	-	-
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-	-	1	%14.28
Siyasi Tarih ve Uluslararası İlişkiler	1	%3.12	-	-
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	1	%3.12	-	-
Toplam	32	%100	7	%100

YÖK Tez Merkezi veri tabanında kayıtlı olan ilk tez 1981 yılına aittir. Bu yıl itibarı ile bazı yıllar radyo ile ilgili herhangi bir tez çalışması yapılmamışken 2010 ve 2013 yılları arası hariç tutulduğunda 2006 yılı sonrasında radyo alanında yazılan tez sayıları artmaya başlamıştır. 2014 yılı itibarı ile her yıl en az 3 tezin yazıldığı görülmektedir.

Tablo 3: Yayınlandıkları Yıllara Göre Tezler

Yayınlandığı Yıl	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
1981	-	-	1	%14.28
1987	1	%3.12	-	-
1989	1	%3.12	-	-
1996	1	%3.12	-	-
2001	1	%3.12	-	-
2002	3	%9.37	-	-
2003	-	-	1	%14.28
2004	1	%3.12	-	-
2005	1	%3.12	-	-
2006	2	%6.25	1	%14.28

2007	3	%9.37	1	%14.28
2009	3	%9.37	1	%14.28
2010	1	%3.12	-	
2012	1	%3.12	1	%14.28
2013	1	%3.12	-	-
2014	3	%9.37	-	-
2015	3	%9.37	-	-
2016	2	%6.25	1	%14.28
2017	4	%12.5	-	-
Toplam	32	%100	7	%100

Radyo alanında yazılan tezlerin çoğunluğunun İstanbul, Marmara ve Anadolu Üniversiteleri’nden çıktıkları, toplamda 7 olan doktora tezinin 4’ünün ise Marmara Üniversitesi’ne ait olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezleriyle birlikte toplamda 9 teze Marmara Üniversitesi, radyo alanında yazılmış tezlerin çoğunluğuna sahiptir. Marmara Üniversitesi’ni 5 teze Anadolu Üniversitesi, 4 teze İstanbul Üniversitesi, 3 teze ise Ankara Üniversitesi takip etmektedir.

Tablo 4: Yayınlandıkları Üniversitelere Göre Tezler

Yayınlandığı Üniversite	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
Ankara Üniversitesi	2	%6.25	1	%14.28
İstanbul Üniversitesi	4	%12.5	-	-
Marmara Üniversitesi	5	%15.62	4	%57.14
Anadolu Üniversitesi	4	%12.5	1	%14.28
Gazi Üniversitesi	1	%3.12		-
Hacettepe Üniversitesi	2	%6.25	-	-
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	%3.12		-
Selçuk Üniversitesi	2	%6.25	-	-
Ege Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Atatürk Üniversitesi	-	-	1	%14.28
Mersin Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Kocaeli Üniversitesi	1	%3.12	-	-
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	%3.12	-	-
İstanbul Arel Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Yaşar Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Maltepe Üniversitesi	2	%6.25	-	-
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Haliç Üniversitesi	1	%3.12	-	-
Toplam	32	%100	7	%100

Radyo alanında hazırlanan tezlerin alt konu başlık ve içeriklerinde çeşitlilik göze çarpmaktadır. Pek çok özel konuda teze ulaşmak mümkündür. Ancak özellikle 4’er tezle müzik ve radyo-siyaset ilişkisi, 3’er tezle ise topluluk radyoları, radyonun toplumsal etkisi ve radyo reklamcılığı alt konu başlık ve içerikleri öne çıkmaktadır. Doktora tezlerinin 2’si radyo reklamcılığı, 2’si ise topluluk radyolarıyla ilgili tezlerdir. Diğer doktora tez konuları, radyo ve dinleyici ilişkisi, radyo ve siyaset, üniversite radyoculuğudur.

Tablo 5: Konularına Göre Tezler

Tezin Konusu	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
Dini Radyo Yayıncılığı	2	%6.25	-	-
Radyo Tiyatrosu	2	%6.25	-	-
Radyonun Toplumsal Etkisi	3	%9.37	-	-
Topluluk Radyoları	1	%3.12	2	%28.57
Kürtçe Radyo Yayınları	1	%3.12	-	-
Radyo dinleme ölçümleri ve program planlaması	1	%3.12	-	-
Radyo ve Dinleyici ilişkisi	-	-	1	%14.28
Tematik Radyolar	1	%3.12	-	-
Özel Radyoculuk	1	%3.12	-	-
Radyo ve Siyaset	3	%9.37	1	%14.28
Üniversite Radyo Yayıncılığı	1	%3.12	1	%14.28
Çevrimiçi Radyo Yayıncılığı	1	%3.12	-	-
Radyo Reklamcılığı	1	%3.12	2	%28.57
Radyo Haberciliği	1	%3.12	-	-
Yerel Radyo Yayıncılığı	2	%6.25	-	-
Alternatif Radyo Yayıncılığı	2	%6.25	-	-
Radyo Yayın Tekniği	1	%3.12	-	-
Öz denetim sistemi	1	%3.12	-	-
TRT Bölge Radyosu	1	%3.12	-	-
Müzik	4	%12.5	-	-
Sözlü Kültür ve Radyo	1	%3.12	-	-
Eğitsel Radyo	1	%3.12	-	-
Toplam	32	%100	7	%100

Radyo alanında yazılmış olan tezlerin büyük çoğunluğu, alan araştırmasına dayalı anket ve görüşme gibi araştırma teknikleriyle yürütülmüştür. Pek çok tezde birden fazla araştırma tekniği uygulanmıştır. En çok uygulanan teknik olan ‘görüşme’ 14 farklı tezde uygulanmış, sonraki yaygın kullanılan ‘anket’ ise 9 farklı

tezde kullanılmıştır. 7 farklı tez ‘içerik analizi’ ile yürütülmüş, 14 tezin yönteminde ise literatür taraması belirtilmiştir. Bu 14 tezin 7’sinde yalnızca literatür taraması yapılmış ve ilgili tezler yalnızca mevcut literatür bilgilerini tekrar eden tezlerden oluşmaktadır. 3 tezde ise herhangi bir araştırma yöntem ya da tekniği bulunmamakla birlikte, tez içeriğinde de bundan söz edilmemiştir.

Tablo 6: Yöntemlerine Göre Tezler

Tezin Yöntemi	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
Alan araştırması, görüşme	1	%3.12	-	-
Alan araştırması, anket	3	%9.37	-	-
Tarama modeli ve anket	-	-	2	%28.57
Literatür taraması ve görüşme	3	%9.37	-	-
Derinlemesine Görüşme	2	%6.25	1	%14.28
Görüşme	2	%6.25	1	%14.28
Anket	3	%9.37	-	-
İçerik analizi	1	%3.12	1	%14.28
İçerik analizi, derinlemesine görüşme ve anket	1	%3.12	-	-
Durum saptaması, literatür taraması	2	%6.25	-	-
Literatür Taraması	7	%21.87	-	-
İçerik analizi, görüşme	3	%9.37	-	-
Gözlem, görüşme	-	-	1	%14.28
Literatür taraması, içerik çözümlemesi	1	%3.12	-	-
Literatür taraması, derinlemesine görüşme, içerik çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi	-	-	1	%14.28
Yöntem ifade edilmemiş	3	%9.37	-	-
Toplam	32	%100	7	%100

Türkiye’de iletişim disiplini olarak ‘radyo yayıncılığı’ alanı pek çok fakültede ya da enstitüde Radyo ve Televizyon ya da Radyo, Televizyon, Sinema bölümleri, anabilim dalları bünyesinde bulunmaktadır. Yalnızca radyo ile ilgili herhangi bir bölüm ya da anabilim dalı bulunmamaktadır. Bu bakımdan ilgili anabilim-bilim dallarında lisansüstü öğrencilerden bu üç alandan ya da bu üç alanla dolaylı olarak ilişkili iletişim disiplini dâhilindeki konularda tezler yazmaları beklenmektedir.

Tablo 7 verilerine ulaşabilmek için Tablo 1’de uygulanan arama kıstaslarından ‘izin durumu’ çıkartılmış ve tarama radyo, televizyon ve sinema alanlarında ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Bulunan tezler, başlıkları ve özetleri incelenerek kategorize edilmiştir. Yine bu üç alanda yazılan tezlerin diğer alanı da kapsamaması gözetilmiş ve odağına bu üç alandan yalnızca birini alan tezler araştırmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, Türkiye’de radyo, televizyon ve sinema alanlarında tek bir alanı odağına alan toplam 1710 yüksek lisans, 464 doktora tezi bulunmaktadır. Radyo alanında yazılmış olan yüksek lisans tezleri toplamın %4.44’ünü oluştururken, televizyon alanında yazılan yüksek lisans tezleri toplamın %42.51’ine denk düşmektedir. Sinema alanında yazılan yüksek lisans tezleri ise toplamın %53.04’ünü kapsamaktadır. Radyo alanında yazılmış olan doktora tezleri toplamın %3.66’sına denk gelirken, televizyon alanında yazılmış olan doktora tezleri toplamın %48.27’sine denk gelmektedir. Sinema alanındaki doktora tezleri ise toplamın %48.06’sına denk gelmektedir. Televizyon alanında 5, sinema alanında ise 46 sanatta yeterlilik tezi bulunurken, radyo alanında yazılmış herhangi bir sanatta yeterlilik tezi bulunmamaktadır.

Tablo 7: Radyo, Televizyon, Sinema Alanlarında Yazılan Tezler

Alanlar	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yeterlilik	
	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
Radyo	76	%4.44	17	%3.66	-	-
Televizyon	727	%42.51	224	%48.27	5	%9.80
Sinema	907	%53.04	223	%48.06	46	%90.19
Toplam	1710	%100	464	%100	51	%100

Proquest veri tabanı üzerinden 2010 ile 2017 yılları arasında radyo yayıncılığı ile ilgili yazılmış olan tezler, radyo (radio) ve radyo yayıncılığı (radio broadcasting) anahtar kelimeleri kullanılarak İngilizce yazılmış olan tezler arasında tarandı. Alan olarak iletişim disiplinine ait olan kitle iletişimi (mass communication), iletişim ve gazetecilik (communication and journalism) alanları seçildi. Mühendislik alanı kategori dışı bırakıldı. Bu kıstaslara göre 105 lisansüstü teze ulaşıldı ve bu tezlerin 95’inin ABD’ye 10’unun ise Kanada’ya ait oldukları tespit edildi. Tezlerin konuları, başlıkları ve özetleri incelenerek bulundu. Radyo alanında yazılan tezlerin konularının, yeni teknolojiler, topluluk radyoları, eğitsel radyo, demokrasi, öğrenci

rad-yoları, dinleme eğilimleri, dramalar, tarih, müzik ve din gibi konulardan oluştuğu görüldü.

Tablo 8: Proquest Veri Tabanına Göre 2010-2017 Yılları Arasında Dünyada (ABD Ve Kanada) Radyo Alanında En Çok Çalışılan İlk 5 Konu

1) Yeni teknolojiler ve radyo yayıncılığı (Etkileşim, sayısal yayıncılık)
2) Topluluk radyoları
3) Eğitsel radyo
4) Radyo ve demokrasi
5) Öğrenci radyoları

Sonuç ve Değerlendirme

Radyo yayıncılığını ve radyo yayıncılığı ile doğrudan ilişkisi bulunan tüm alt konuları merkezine alan lisansüstü 39 tezin yalnızca 7’sinin doktora tezi olması, daha önce radyo ile ilgilenmiş olan araştırmacıların, akademik uzmanlığın ileri seviyesi olarak kabul edilen doktora aşamasında radyo alanının dışındaki konulara yöneldiklerini düşündürmektedir. Ülkede radyo yayıncılığı alanını kapsayan iki bilim/anabilim dalı olan Radyo Televizyon ya da Radyo Televizyon Sinema kapsamında yazılan yüksek lisans tezleri, radyo alanında yazılmış olan tüm tezlerin %43.75’ini oluştururken, doktora tezleri ise %28.57’sini oluşturmaktadır. Bu oranlara Gazetecilik, Basın Yayın, Medya ve Kültürel Çalışmalar, İletişim Bilimleri, Halkla İlişkiler, Tanıtım ve Reklam gibi diğer iletişim disiplinlerini de dâhil ettiğimizde yüksek lisans tezleri toplamın %71.85’ine doktora tezleri ise %71.42’sine denk gelmektedir. Her iki tez türünde de %30’a yakın oranda radyo yayıncılığı içerikli tez, farklı disiplinlerden araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Bu durum, radyonun disiplinler arası çalışmaya uygun bir konu olduğunu ve diğer disiplinlerden araştırmacıların radyo yayıncılığı alanına ilgisi olduğunu göstermektedir. Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim ve Öğretim, İşletme, Müzik, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Siyasi Tarih ve Uluslararası İlişkiler, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi gibi birbirinden çok farklı disiplinlerde radyo yayıncılığı ile ilişkili lisansüstü tezlerin yazılmış olması bunun kanıtı niteliğindedir.

1981’den 2017’ye kadar geçen yıllar aralığında belirli yıllarda hiç lisansüstü tez yazılmamış olsa da, her yıl genellikle bir ya da birkaç tezin yazıldığı

görülmektedir. Özellikle 2014 sonrasında bu sayının üçe, dörde çıktığı göze çarpmaktadır. Alanın önemine kıyasla, yazılan tez sayıları çok az olmakla birlikte, son yıllardaki küçük artışlar umut vericidir. Radyo alanında yazılan 7 doktora tezi yalnızca Ankara, Anadolu, Atatürk ve Marmara Üniversiteleri bünyesinde yazılmış ve bu tezlerin 4’ü yalnızca Marmara Üniversitesi’ne aittir. Marmara Üniversitesi aynı zamanda en yüksek sayıda yüksek lisans tezine de ev sahipliği yapmaktadır. En fazla lisansüstü teze sahip ilk 4 üniversite olan Marmara, Anadolu, İstanbul ve Ankara üniversitelerinin bünyelerinde İletişim Fakültesi bulunmakta ve uzun yıllardır faaliyette olan öğrenci radyolarına da sahip oldukları görülmektedir.

Radyonun müzikle olan ayrılmaz tarihsel bağı, lisansüstü tezler de yansımıştır. Radyo ve siyaset ilişkisiyle birlikte en fazla tez radyo ve müzik çerçevesindeki konularda yazılmıştır. Topluluk radyoları, radyonun toplumsal etkisi ve radyo-reklam ilişkisi diğer sık çalışılan konulardır. Özellikle topluluk radyoları ve radyo-demokrasi ilişkisi Türkiye’de olduğu gibi Amerika ve Kanada’da da çokça önemsenen konulardır. Türkiye’de yazılan iki doktora tezi topluluk radyolarıyla ilgili iken iki doktora tezi ise radyo reklamcılığı ile ilgilidir. Radyo reklamcılığı Amerika ve Kanada’da 2010 yılı itibarı ile fazlaca önemsenen bir konu olmamakla birlikte, topluluk radyoları önemini her zaman korumaktadır. Topluluk radyolarının üst semsiyesi yine demokrasi ve politika ekseninde şekillenmektedir ve görünen o ki, hem Türkiye’de hem de dünyada radyo; demokrasi, siyaset, toplumsal dönüşüm eksenindeki konular dâhilinde ele alınmaktadır. Yeni teknolojiler bağlamında etkileşim ve sayısal yayıncılık uygulamaları, dünyada en çok çalışılan radyo konuları iken Türkiye’de bu bağlamda yalnızca iki tez bulunmaktadır. Türkiye’de radyo yayıncılığı 2000’ler sonrası hızla çevrimiçi ortamlara adapte olurken, sürekli geciktirilen sayısal radyo yayıncılığı uygulamalarında büyük bir boşluk ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, uygulaması olmayan alanlar/konuların, akademi de ilgisizlikle karşılandığı söylenebilir. Yine dünyada sıklıkla çalışılan öğrenci radyoları ve eğitsel radyolar Türkiye’de yeterince ilgi görmeyen konular olmuştur. Eğitsel radyolar ancak bir lisansüstü tezde, öğrenci radyoları ise yalnızca iki lisansüstü tezde karşılık bulabilmiştir. Ülkede eğitsel radyo yayıncılığı uygulamaları yok denecek

kadar azken, öğrenci radyolarının sayısı oldukça fazladır. Öğrenci radyolarının lisansüstü tezlerde çok daha fazla konu edilmesi gerekmektedir.

Yazılan tezlerde kullanılan araştırma teknikleri sıklıkla görüşme, anket ve içerik analizidir. Ancak pek çok tezin, kuramsal kısımlarında birbirini tekrar eden literatür bilgilerine rastlanmaktadır. Yalnızca durum saptaması ya da literatür taraması ekseninde yazılan tezler, alana yeni bir katkı sağlamayan, var olan bilgiyi farklı kaynaklardan tekrar eden tezlerdir. Doktora tezlerinde birden fazla yöntem ve tekniğin kullanıldığı görülmekte ve alana sağladıkları katkının doğru orantılı biçimde daha fazla olduğu görülmektedir. Yöntemi belirtilmemiş tezlerin, o güne kadar alanla ilgili var olan bilgiyi tekrar eden tezler olduğu saptanmıştır. Radyo alanında zaten az sayıda olan lisansüstü tezlerin bir kısmının alana sağladıkları katkının sorgulanabilir durumda olması düşündürücüdür.

Radyo, televizyon ve sinema alanları Türkiye’de genellikle birlikte tek bir anabilim/bilim dalı oluşturduklarından, bu üç alanda yazılan tezler sayısal olarak karşılaştırılmıştır. Yüksek lisans tezlerinin yalnızca %4.44’ü radyo alanında yazılmışken, televizyon ve sinema alanında yazılan tezler arasındaki oran daha dengelidir. Yine doktora tezlerinin yalnızca %3.66’sı radyo ile ilgiliyken, televizyon ve sinema alanında yazılan tezler neredeyse birbiriyle eşittir. Sanatta yeterlilik kapsamında televizyonla ilgili yazılan tezler mevcutken, radyoyla ilgili herhangi bir tez yoktur. Sanatta yeterlilik kapsamında sinema alanında yazılan tezlerin sayısal olarak daha fazla olması, alanın sanatla olan ilişkisiyle açıklanabilir. Açıkça görülmektedir ki, her ne kadar bölümlerin, anabilim/bilim dallarının isimleri Radyo Televizyon ya da Radyo Televizyon Sinema olsa da, araştırmacılar radyo dışındaki alanlarda çalışmayı tercih etmektedirler. Radyo, büyük bir farkla en az önemsenen disiplin olarak göze çarpmaktadır.

Yayın teknolojilerine dayalı kitle iletişim araçları içerisinde öncü rolü nedeniyle radyonun ayrı bir tarihsel önemi vardır. Günümüz yayıncılık uygulamaları hem teknik hem de içeriksel olarak radyodan beslenmiştir. Görüntünün yüceltildiği, sözün ve sesin ihmal edildiği günümüzde, radyo yayıncılığının sorumlulukları eskisine göre çok daha fazladır. Radyo bugün, çok çeşitli tematik uygulamalarıyla eskisinden çok daha yaygın ve toplumları etkileme kabiliyeti de bir o kadar

geçerliliğini korumaktadır. Mağazalardan hastanelere, hapisanelerden çevrimiçi ortamlara, okullardan afet yönetim merkezlerine kadar radyo, bugün hiç olmadığı kadar toplumsal yaşamımızın merkezindedir. Tüm bu gelişmelere paralel olarak radyo, araştırmacılar ve akademik çevrelerce de mevcut durumdan çok daha fazla önemsenmeli ve radyo çalışmalarına kuramsal katkının sürekliliği sağlanmalıdır. Ancak bu gerçekleştiğinde radyo yayıncılığı bilimsel bir disiplin olarak ilerleyişini sürdürebilecektir.

KAYNAKÇA

- ALANKUŞ, Sevda (2005). Radyo ve Radyoculuk (2. bs.), (Derleyen), Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, s. 33-61.
- AZİZ, Aysel (2007). Radyo Yayıncılığı (3. bs.), Ankara: Nobel Yayın.
- AHERN, Steve (2011). Making Radio (3rd ed.), Australia: Allen&Unwin.
- BERELSON, Bernard (1952). Content Analysis in Communication Research. Glencoe, III: Free Press.
- BUCKLEY, Steve (2000) “Democracy And Popular Communication In The Digital Age” International Journal of Cultural Studies. 3 (2), p. 180-187.
- CANTRIL, Hadley and ALLPORT, Gordon Willard (1935). The Psychology of Radio, New York: Harper&Brothers.
- CHANTLER, Paul and STEWART, Peter (2003). Basic Radio Journalism, UK: Focal Press.
- ÇAKIR, Hamza (2005). Tüm Yönleriyle Radyo, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- FLEMING, Carole (2002). The Radio Handbook (2nd ed.), London and New York: Routledge.
- FRASER, Colin and RESTREPO-ESTRADA, Sonia (2002) “Community Radio for Change and Development” Society for International Development. 45 (4), p. 69-73.
- GIMMLER, Antje (2001) “Deliberative democracy, the public sphere and the Internet” Philosophy & Social Criticis. 27 (4), p. 21-39.

- KEITH, Michael C. (2010). *The Radio Station* (8th ed.), USA: Focal Press.
- KRIPPENDORFF, Klaus. (1980). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, Newbury Park, CA: Sage Publications.
- KURUOĞLU, Huriye (2006). *Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo*, Ankara: Nobel Yayın.
- MADAMOMBE, I. (2005) “Community Radio: A Voice for the Poor. Better Local Communications can Boost Development, Democracy” *African Renewal: United Nations Department of Public Information*. 19, p. 4–5.
- MCLEISH, Robert (2005). *Radio Production* (5th ed.), UK: Focal Press.
- MİLLİ KÜTÜPHANE (2018). <http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/E-Veri-Tabanlari/Proquest-Tez.aspx>, Erişim tarihi: 06.02.2019.
- PRIESTMAN, Chris (2013). *Web Radio: Radio Production for Internet Streaming*, New York and London: Focal Press.
- ROSS, Karen (2004) “Political Talk Radio And Democratic Participation: Caller Perspectives on Election Call” *Media, Culture and Society*. 26 (6), p. 785-801.
- SIEMERING, William (2000) “Radio, Democracy and Development: Evolving Models of Community Radio” *Journal of Radio Studies*. 7 (2), p. 373-378.
- TACCHI, Jo (2000) “The Need For Radio Theory in The Digital Age” *International Journal of Cultural Studies*. 3 (2), p. 289-298.
- TOKGÖZ, Oya (2003). “Türkiye’de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi,” *Kültür ve İletişim*. 6 (2), s. 7-32.
- TOKGÖZ, Oya (2006). “Türkiye’de İletişim Fakültelerinde Eğitim Kadrosunun Konumu: Eleştirel Bir Bakış ile Değerlendirme,” *Kültür ve İletişim*. 9 (1), s. 33-70.
- WEBER, Robert Philip (1990). *Basic Content Analysis*, (2nd ed.), Newbury Park, CA. Sage Publications.

YILDIRIM, Besim (2015). “İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları”, İletişim Araştırmalarında Yöntemler, (Editör), Besim Yıldırım, Konya: Literatürk Academia, s. 105-153.